

Sygn. akt V KS 22/21

POSTANOWIENIE

Dnia 29 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie **R. Ł.**

oskarżonego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 539e § 1 k.p.k.

w dniu 29 lipca 2021 r.

skargi prokuratora Prokuratury Okręgowej w W. delegowanego do (...) Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji w W.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 15 lutego 2021 roku, sygn. akt II AKa (...),

uchylający wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 19 grudnia 2019 roku, sygn. akt III K (...), w stosunku do oskarżonego R. Ł. i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić skargę;

2. kosztami postępowania skargowego obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2019 r., sygn. akt III K (...), Sąd Okręgowy w W. uznał oskarżonego R. Ł. za winnego popełnienia pięciu czynów wyczerpujących znamiona przestępstw określonych: w art. 286 § 1 k.k.

w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. (trzykrotnie), w art. 299 § 1 i 5 k.k. i art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz w art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na podstawie art. 85 i 86 § 1 i 2 k.k. wymierzył mu kary łącznie: 9 lat pozbawienia wolności oraz grzywny w wymiarze 200 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 100 złotych. W tym samym wyroku Sąd zawarł również rozstrzygnięcia dotyczące środków karnych, kompensacyjnych, zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności oraz kosztów w sprawie.

Od tego wyroku apelację wnieśli obrońcy oskarżonego.

Wyrokiem z dnia 15 lutego 2021 roku, sygn. akt II AKa (...), Sąd Apelacyjny w (...) uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 19 grudnia 2019 r., sygn. akt III K (...), w stosunku do R. Ł. i przekazał sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd odwoławczy oparł na przepisie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. przyjmując, że oskarżony R. Ł. w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy pomimo obrony obligatoryjnej określonej w art. 79 § 1 k.p.k., a to wobec braku wydania przez sąd *meriti* decyzji procesowej o uznaniu udziału obrońcy za nieobowiązkowy, do czego obligowała go regulacja art. 79 § 4 k.p.k.

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny wskazał, że pomimo wniosków opinii biegłych psychiatrów z dnia 9 maja 2016 r., zgodnie z którymi w odniesieniu do oskarżonego R. Ł. nie zachodzą okoliczności z art. 31 § 1 lub 2 k.k., a także wykluczenie przez biegłych okoliczności wpływających negatywnie na możliwość uczestniczenia przez tego oskarżonego w postępowaniu oraz prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny, Sąd pierwszej instancji nie mógł – bez dopełnienia czynności procesowych w postaci wydania postanowienia o treści określonej w art. 79 § 4 zd. 1 k.p.k., a więc stwierdzenia, że wobec uzasadnionych wniosków opinii biegłych lekarzy psychiatrów, udział w postępowaniu obrońcy nie jest obligatoryjny – kontynuować postępowania pod nieobecność obrońcy. Sąd odwoławczy argumentował w tym względzie, że chociaż tak zaprezentowane stanowisko jest rygorystyczne, to jednocześnie niewątpliwe w świetle praktyki orzeczniczej, w tym prezentowanej przez Sąd Najwyższy.

Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w (...) zostało zaskarżone przez prokuratora skargą wniesioną na podstawie art. 539a k.p.k. Skarżący w treści tego środka zaskarżenia podniósł naruszenie przepisu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. poprzez niezasadne przyjęcie, że oskarżony w istotnej części postępowania sądowego nie był reprezentowany przez obrońcę, mimo warunków obrony obligatoryjnej z art. 79 § 1 k.p.k. i wobec braku wydania decyzji procesowej o braku podstaw do obrony obligatoryjnej, do czego zobowiązywał przepis art. 79 § 4 k.p.k. Wobec tak sformułowanego zarzutu Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi prokurator wskazał, że podniesione przez Sąd odwoławczy braki postępowania pierwszoinstancyjnego akcentujące wagę kwestii formalnych prowadzą do formalistycznego ujęcia pewnych aspektów procedowania deformującego cele postępowania karnego. Ponadto zwrócił również uwagę na rażącą niewspółmierność domniemanego – w jego ocenie – „uchylenia” Sądu Okręgowego w W. w stosunku do wymagań ponownego przeprowadzenia procesu karnego w analizowanej sprawie, co godzi, jak dalej wywodził oskarżyciel publiczny, w zasadę uwzględnienia prawnie chronionych interesów pokrzywdzonych oraz rozstrzygnięcia spraw w rozsądnym terminie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest niezasadna.

Stosownie do art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości.

Sąd Najwyższy rozpoznając skargę na wyrok sądu odwoławczego winien zatem ograniczyć się do zbadania, czy w sprawie, na etapie postępowania przed sądem pierwszej lub drugiej instancji wystąpiły tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze, albo doszło do uchylenia wyroku mimo braku formalnych przeszkód określonych

w art. 454 k.p.k., do wydania wyroku zmieniającego lub też konieczne jest

przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (*vide* postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2017 r., IV KS 6/16; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17). W związku z powyższym uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego powinno wyraźnie wskazywać, która z przesłanek określonych w art. 437 § 2 k.p.k. zadecydowała o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

W analizowanej sprawie Sąd Apelacyjny w (...) uchylił na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. wyrok Sądu pierwszej instancji z uwagi na stwierdzenie wystąpienia tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej ujętej w treści art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Sąd Apelacyjny, co należy podkreślić w tym miejscu, dokonał wnikliwej i wszechstronnej weryfikacji w zakresie sprawdzenia zaistnienia uchybienia z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., akcentując w sporządzonym uzasadnieniu wszystkie istotne okoliczności przemawiające za przyjęciem takiego swojego stanowiska, a także opisał na czym stwierdzone uchybienie polegało. Nie powtarzając zawartych tam rozważań, które Sąd Najwyższy w pełnej rozciągłości akceptuje, przypomnieć należy skarżącemu, że jakkolwiek celem postępowania karnego jest ustalenie czy oskarżonemu można przypisać odpowiedzialność karną, to realizacja celów postępowania winna nastąpić przy zachowaniu wszystkich przewidzianych przez ustawę gwarancji procesowych oskarżonego, które nie mogą zostać pominięte jedynie z uwagi na względy ekonomiki procesowej i interesy innych uczestników. Inne postępowanie, w tym to, za którym zdaje się opowiadać skarżący w wywiedzionym środku zaskarżenia, prowadziłoby bowiem do nadużyć w sferze praw przydanych temu najważniejszemu uczestnikowi postępowania karnego.

Co więcej, istotne jest również i to, że stwierdzenie w toku kontroli odwoławczej wystąpienia na etapie postępowania przed sądem *meriti* bezwzględnej przyczyny odwoławczej skutkować musi uchyleniem dotkniętego taką wadą orzeczenie i to – o czym przekonuje brzmienie art. 439 § 1 k.p.k. – niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia (podkreślenie Sądu Najwyższego), czego zdaje się zupełnie nie dostrzegać autor skargi, na treść orzeczenia.

Zdumienie wzbudzają również te poglądy skarżącego, w których kwestionuje sposób zdekodowania przez Sąd Apelacyjny normy zawartej w art. 79 § 4 k.p.k., ignorując – w zawartym w uzasadnieniu skargi wywodzie – jednoznaczne językowe brzmienie powołanego przepisu.

Kwestię powyższą, a więc ustanie w obecnym stanie prawnym obrony obligatoryjnej – po wydaniu przez biegłych lekarzy psychiatrów uzasadnionej opinii wykluczającej w odniesieniu do osoby oskarżonego wystąpienie okoliczności wskazanych w art. 79 § 1 pkt 3 lub 4 k.p.k. – dopiero z momentem orzeczenia o tym przez sąd, wyjaśnił Sąd Najwyższy w szeregu zapadłych na przestrzeni ostatnich lat orzeczeń (zob. wyroki: z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17, OSNKW 2018, z. 4, poz. 33; z dnia 28 listopada 2018 r., V KS 23/18; z dnia 5 grudnia 2018 r., V KK 506/17; z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 662/17; z dnia 15 stycznia 2019 r., III KK 576/18; z dnia 11 kwietnia 2019 r., V KK 160/18; z dnia 19 czerwca 2019 r., III KK 211/18; z dnia 15 czerwca 2021 r., II KK 197.21; postanowienie z dnia 28 stycznia 2020 r., V KS 1/20, OSNKW 2020, z. 4, poz. 14), co uznać należy za już utrwaloną i jednolitą linię orzeczniczą. Sąd Najwyższy w tym składzie nie znajduje argumentów prawnych, aby od takiej interpretacji art. 79 § 4 zd. 1 k.p.k. odstępować, zwłaszcza, że nie dostarczyła ich wniesiona na niekorzyść oskarżonego skarga oskarżyciela publicznego.

Tym samym dzielając zasadność wydanego w istniejącym w tej sprawie układzie procesowym przez Sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego, opartego na trafnie stwierdzonej w postępowaniu przed sądem *a quo* bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., wniesioną skargę należało oddalić, obciążając kosztami postępowania skargowego Skarb Państwa.